

את הגמל כי מעלה גרה הוא. הול"ל כי פרסה איננו מפריס שזה עיקר טעם אל הטומאה וכן בשפן וארנבת קשה זה, ובחזיר אמר כי מפריס פרסה הוא הל"ל כי אינו מעלה גרה, ולמה התחיל בכולם בסימן טהרה שלהם. וביאור ענין זה שסימן טהרה שבכולם מוסיף טומאה על טומאתן כדרך שאמרו בעשו (בר"ד סה א) שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו להראות כאילו כשר ותוכו מלא תוך ומרמה וזה מורה על כל מי שאין תוכו כבדו כמדת הצבועים המראים את עצמם כשרים והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרעה, כמו שפירש"י על פסוק ולא יכלו דברו לשלום (בראשית ל ד) וע"כ הפרסת פרסה בחזיר הוא סימן טומאה לפי שבפרסה זו הוא יכול להטעות הבריות ולהראות כאילו הוא כשר וכן בהפך זה בגמל ושפן וארנבת, ואע"פ שכל מדות אלו אינן שייכות בבהמות מ"מ הם מולידים תכונה רעה זו בגוף האוכלים כי כל אוכלים יאשמו (ע"פ ירמיה ב ג) להיות מן כתות הצבועים המראים את עצמם כשרים כמו עשו וחביריו:

ובזה מיושב מה שדרשו (ויק"ר יג ה) את הגמל זך בבל, שנאמר (תהלים קלו ה) בת בבל השדודה אשר שישלם לך גמולך שגמלת לנו. ואת השפן זו מדי, כי מעלה גרה היא שמגדלת צדיקים שנאמר (אסתר ב כא) ומרדכי יושב בשער המלך. ארנבת זו יון, כי מעלת גרה היא. אלכסנדרוס כד חזי לשמעון הצדיק קאים על רגלוהי ומברכו כו' (עין יומא טו). החזיר זו אדום, שמפריס פרסה מראה עצמו כשר וגרה לא יגר שאינו מגדל צדיקים אלא הורגן כו'. ויש להתפלא על מדרש זה מה ראה על ככה להוציא כל המקראות האלו מפשוטם אלא ודאי שכוונתו לתרץ ד' לשונות כן, שהזכיר, שעשה מן הסימן טהרה טעם על הטומאה, ובלי ספק שכוונת הפסוק לרמוז על מדת הצבועים שסימן טהרה שלהם מוסיף להם טומאה וזה לא יצדק בבהמות כלל כ"א באדם, ע"כ ר"ל שכל האוכל מהם מקבל טבעם כי הדבר הנאכל ישוב לטבע האוכל. והביא ראיה מן המפורסמים שכל ד' מלכויות אלו האוכלים מן ד' מינים אלו כולם קבלו טבעם שהם מראים את עצמם ככשרים כאילו כוונתם להטיב לישראל ותוכם רע ומר כי כל מחשבותם רק רע כל היום, וישראל לא נזהרו מהם בראותם כי הם מגדלים קצת צדיקים ובאמת שלצורך הנאתם עשו כן ותוכם היו שונאי ישראל:

ומ"ש את הגמל זו בבל, אין כוונתו לפרש המקרא ולהוציאו מפשוטו אלא לומר לך שתואר הגמל מצוי במלכות בבל, כי כשם שהגמל מעלה גרה הוא ומצד זה הוא נראה כשר כך מלכות בבל היא את עצמם כגומלי חסדים עם ישראל והכתוב אומר (תהלים קלו ה) אשרי שישלם לך גמולך שגמלת לנו וגו' לומר לך שהגמול ההוא היה על צד הזיוף, וכן מדי ויון שהיו מקרבים הצדיקים כמרדכי ושמעון הצדיק והכל על צד הזיוף, וכן אדום עושים כמעשה החזיר שמראין טלפיהם ככשרים לומר שאין פושטין ידיהם בגזל ליקח ממון ישראל בזרוע והם הורגים אותם ואין להאריך מזה יותר, ועל צד המליצה עשה סמך מן גמל לבבל ושפן למדי כו' ומ"מ לעולם אין כוונתו לפרש המקראות חוץ מפשוטם:

6 ספר מי השילוח - פרשת שמיני

סימני בהמה טהורה מעלה גרה ומפרסת פרסה, מעלת גרה היינו שאינו חוטף הטוב מהש"י ותמיד הוא מוכן להחזירו אף שקבל כבר, הוא מוכן להחזירו ורק מקבלו בנייחא, ומפריס פרסה הוא שאינו קופץ ידיו לאחוז במה שנחלק לו מהש"י, וזהו מגדל בטחונו בה' כי ע"ז רומז מפריס פרסה כמ"ש תרחיב צעדי שעומד במרחב:

בגמל כתיב פרסה איננה מפריס לשון הוה, ובשפן כתיב לא יפריס לשון עתיד, ובארנבת כתיב לא הפריסה לשון עבר, והענין בזה כי גמל מורה על מהירות וזה מה דאיתא במס' שבת מאי טעמא מהדר אפי דגימ"ל לגביה דל"ת שכן דרך גומלי חסדים לרדוף אחר דלים, ושלא במקום הראוי אז הוא מהירות שאינו נושא חן בעיני הבריות ג"כ, ע"כ נאמר בו לשון הוה היינו שבשעת מעשה ניכר שהמעשה אינה נכונה, וזה ענין אות גימ"ל כשהוא ביו"ד מורה על גמילות חסדים, וכשהוא שלא ביו"ד מורה על מהירות הנקרא גמל, וענין שפן הוא הנראה לבני אדם לישוב הדעת ועונה אך לא בזאת בחר הש"י, והוא כענין שנתבאר בפסוק ויחזירו ממנו אנשים, כי הם החזיקו א"ע לענוים במה שהותירו פן לא יהיו כדאים בעיני הש"י שיוזמין להם מן על יום מחר, וזה הוא ענוה פסולה שלא בחר בה הש"י, כי אין צריך שיחזיק האדם א"ע שהוא קטן מכל, כי הם הוציאו א"ע מכלל ישראל אשר כל ישראל הם כדאים ורק הם אינם כדאים, ואף שנראה לעין אנושי לישוב הדעת וענוה ונושא חן בשעת מעשה בעיני הבריות. אך בעיני הש"י לא נכון הוא וע"ז נאמר וירם תולעים ויבאש כי תולעת רומז למדת ענוה כמו שאמר דה"ע ואנכי תולעת אך ענותנותו של דוד ה' נושא חן בעיני הש"י, ועליהם נאמר ויבאש, ועל זה נאמר בשפן לשון עתיד נחמת שאף שנושא חן בשעת מעשה רק שאח"כ מתבאר שלא ה' ממדות הטוב, והארנבת מורה לעז פנים שאף שרואה שאין בשורשו שום חיים כלל מ"מ ירצה שיפעול כרצונו וזהו חוצפה כלפי שמיא, כמו שנתבאר בבלעם הרשע, שאף שאמר לו הקב"ה לא תלך מ"מ התאמץ, וזהו הוא ראי' שיש חסרון בשורשו, וע"ז נאמר לשון עבר:

א ויִדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם: ב דָּבְרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת חֲזִיקָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: ג כל | מִפְּרִסֵּת פְּרִסָּה וְשִׁשְׁעַת שָׁסַע פְּרִסֵּת מִעֲלֵת גְּרָה בְּהֵמָה אֲתֶה תֹאכְלוּ: ד אֵךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמֵּעֵלֵי הַגְּרָה וּמִמִּפְרִיֵּי הַפְּרִסָּה אֶת־הַגְּמֵל כִּי־מֵעֵלָה גְּרָה הוּא וּפְרִסָּה אֵינְנוּ מִפְּרִיֵּי טִמְאָה הוּא לָכֵם: ה וְאֶת־הַשֶּׁפֶן כִּי־מֵעֵלָה גְּרָה הוּא וּפְרִסָּה לֹא יִפְרִיֵּי טִמְאָה הוּא לָכֵם: ו וְאֶת־הָאֲרֶבֶבֶת כִּי־מֵעֲלֵת גְּרָה הוּא וּפְרִסָּה לֹא הַפְּרִיֵּי טִמְאָה הוּא לָכֵם: ז וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִיֵּי פְרִסָּה הוּא וְשִׁסְעַ שָׁסַע פְּרִסָּה וְהוּא גְרָה לֹא־יִגֵּר טִמְאָה הוּא לָכֵם: ח מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טִמְאִים הֵם לָכֵם:

2 מדרש רבה ויקרא פרשה יג פסקה ב

אמר רבי תנחום בר חנילאי משל לרופא שנכנס לבקר שני חולים אחד לחיים ואחד למיתה אמר ליה של חיים זה תאכל זה לא תאכל ושאינו לחיים אמר כל דבעי הבו ליה כך עובדי כוכבים שאינן לחיי העוה"ב כתיב בהם (בראשית ט) כירק עשב נתתי לכם את כל אבל ישראל שהם לחיי העולם הבא זאת הבהמה אשר תאכלו:

3 מדרש רבה ויקרא פרשה יג פסקה ה

את הגמל זו בבל שנאמר (תהלים קלו) אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו את השפן זו מדי רבנן ור' יהודה ברבי סימון רבנן אמרי מה השפן הזה יש בו סימני טומאה וסימני טהרה כך היתה מלכות מדי מעמדת צדיק ורשע אמר רבי יהודה ברבי סימון דריוש האחרון בנה של אסתור היה טהור מאמו וטמא מאביו ואת הארנבת זו יון אמו של תלמי ארנבת שמה ואת החזיר זו פרס משה נתן שלשתם בפסוק אחד ולו בפסוק אחד ולמה רבי יוחנן ורשב"ל ר"א אמר ששקולה כנגד שלשתן רשב"ל אמר יתירה

4 כלי יקר על ויקרא פרק יא פסוק א

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם. מלת אליהם צריך ביאור, כי מה שפירש רש"י שחוזר לאלעזר ואיתמר שיהיו גם המה שלוחים במצוה זו לפי שכולם הושוו בדמימה, אינו מחזור כי לא נזכרו אלעזר ואיתמר קודם זה, גם הפסוק אומר וידום אהרן אבל לא אלעזר ואיתמר. והקרוב אלי לומר שרמזו במלת אליהם ענין יקר מאד ובא למעט כל האומות והוא אומר שכתבו רבים מן המפרשים ענין איסורי המאכלות שיש שחשבו שהמה בריאות הגופות והפואתו כי המאכלים ההם מולידים ליחות רעות ולדעה זו נטה הרמב"ן, ואינו כן שהרי כל האומות אוכלי בשר השקץ והעכבר וכל הטמאים וכולם חזקים אף בריאים אין כושל בהם ואוכליהם לא חלי ולא מרגיש:

אלא ודאי שכל אלו אין הכוונה בהם כי אם אל רפואות הנשמה. כי הם משקצים הנפש הטהורה ומגרשים רוח טהרה וקדושה מן האדם ומולידין אטימת השכל ותכונת האכזריות כן כתב בעקידה ובמהרי"א. והראיה על זה שפרה שנולדה מחמור אסורה כי היוצא מן הטמא טמא ש"מ שהמוליד נותן תכונה רעה שבו בנולד ממנו, ועל זה הדרך נאמר אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה ומפריסי הפרסה. ומ"ל שה מולידים מיותרת כי הל"ל ממעלי הגרה ומפריסי פרסה, אלא שמילי מילי קטני וה"ק אך את זה לא תאכלו אפילו אם יש לו כל סימני טהרה והיינו אם הוא נולד ובא ממעלה הגרה לבד כגון פרה מגמל או ממפריסי פרסה לבד דהיינו פרה מחזיר כך פירשו הקדמונים, וכן נתנו טעמים בכל הסימני טומאה שכולם מורים על קושי הבשר ומוזג רע שבו המוליד תכונות רעות בגוף האוכל ואין להאריך בזה. וע"ז נאמר (איוב יד ד) מי יתן טהור מטמא, וכי אפשרי שמן דבר טמא יצא טהור וכי לא אחד הוא המוליד והנוולד כי העובר ירך אביו הוא:

וזהו שמסיק בויקרא רבה (יג ב) משל לרופא שנכנס לבקר שני חולים כו' כך העכו"ם שאינן לחיי עה"ב כירק עשב התיר להם את הכל אבל ישראל שהם לחיי העה"ב צוה להם זאת החיה אשר תאכלו. ואולי מטעם זה אמר זאת החיה אע"פ שמסיים בבהמה מ"מ התחיל בחיה לומר שכל הרחקות אלו הם לצורך הנפש שנקראת חיה, הנה מדרש זה מסכים מכל צד לדברינו דאל"כ מה ראה על ככה ליתן טעם על מצוה זו למה לא נתנה לעכו"ם יותר מעל כל מצוה שבתורה, אלא ודאי שרצה לתרץ יתור לשון של אליהם שבא למעט העכו"ם, ולומר לך שמסתמא אין שום עכו"ם רוצה לקיים שום מצוה אם לא שיועד שיש בה תועלת גם בעולם הזה שהרי על כל פנים אין להם חלק בעה"ב כמ"ש (דברים ז י) ומשלו לשונאיו אין פהו להאבידו, וכדי שלא יטעו העכו"ם לחשוב שטעם איסורי מאכלות לשם בריאות הגופות וירצו גם המה להתנהג על פי הרפואה, ע"כ אמר לשון אליהם לומר לך דווקא לישראל שהם לחיי העה"ב יש תועלת במצוה זו אבל לעכו"ם אין תועלת בשמירת מצוה זו כי בלאו הכי אינן לחיי העוה"ב: